

TOLLENS IN 'VERSCHEIDENHEID EN OVEREENSTEMMING'

door DR. G. W. HUYGENS

I

HILDEBRAND sprak in de Camera Obscura over 'lezers' die in deftige genootschappen optraden. Deze mensen hielden 'lezingen' in de letterlijke zin van het woord; eerst schreven zij hun teksten in extenso op, waarna zij deze ex cathedra voorlazen. Bij bepaalde gelegenheden doet men dit nog, en Carmiggelt heeft eens opgemerkt dat deze methode een voordeel heeft: de toehoorders kunnen aan de hand van het slinkende stapeltje bladen ongeveer berekenen hoe lang het nog moet duren.

Een ander voordeel is, dat sommige lezingen lang bewaard blijven en aan latere generaties als het ware een idee geven hoe het toeging in letterkundige kringen uit de dagen, toen men nog de tijd kon opbrengen om hele avonden naar sprekers te luisteren. De uitvoerige aanspraken tonen bovendien aan, voor welk publiek men optrad.

Onder de onuitgegeven handschriften van Tollens in de K.B. bevindt zich een bundeltje voordrachten, tussen 1807 en 1819 voor verschillende genootschappen gehouden. In het herdenkingsjaar 1956 heb ik van enkele fragmenten hieruit gebruik gemaakt ¹⁾ om het optreden van de gevierde dichter in de Rotterdamse afdeling van de Hollandsche Maatschappij voor fraaije Kunsten en Wetenschappen te schetsen. Helemaal overbodig leek me dit niet, want men beoordeelt vele werken van dichters als Tollens en Bilderdijk onjuist, wanneer men over het hoofd ziet dat deze op mondelinge voordracht in genootschapszalen berekend waren. Ook voor de kennis van de dichter en zijn opvattingen hebben deze teksten belang.

Het leek me daarom aardig, nog enkele toespraken te laten volgen, en wel de beide waarmee de bundel opent en die in maart 1807 gehouden werden voor het Rotterdamse genootschap Verscheidenheid en Overeenstemming, dat reeds in 1760 was opgericht en in de dagen van Tollens een eigen zaal aan de Scheepmakershaven bezat. Een letterkundig genootschap in engere zin schijnt het niet